

Огњен Вујовић*

*Универзитет у Приштини са привременим седиштем у
Косовској Митровици,
Правни факултет*

НЕМАЊА КАО ПРВОСВЕШТЕНИК

Сажетак

Чини се да је Свети Сава начинио концепцију о Немањи као првосвештенику српскога народа. То је требало да подупре његову апсолутну световну власт међу својим народом у својој држави. Такође, требало је да трасира исту такву улогу његових наследника на престолу. Савини списи јесу хришћанског, црквеног карактера и као такви имају специфичне термине, појмове и значење. Међутим, Немањина власт је ипак световна категорија чијем оправдању и јачању су ти списи, поред осталог, служили. Зато у њима треба тражити и световну, политичку сврху. Власт је категорија која од када је света и века показује универзалне карактеристике. Римски цареви су се због победе хришћанства морали одрећи божанске улоге, али су се баш зато грчевито држали првосвештеничке улоге. Ту тежњу показује и Савин Немања. Непосредна Божја воља је нужна да створи Завет између Бога и изабраног народа, али је зато Божја промисао довољна да створи првосвештеника.

Кључне речи: Немања, првосвештеник, Свети Сава, Божја промисао, римско царство.

ЦАРУ ЦАРЕВО, БОГУ БОЖЈЕ

Исус Христ је рекао цару цареву, Богу Божје. Рекао је то јер се не вреди расправљати са сујетом принцепса, а истина има свој пут на који император не може да утиче. Ту основну премису треба имати у виду када је у питању схватање природе власти у

* ognjen.vujovic@pr.ac.rs

хришћанском окружењу (о теми природе власти у хришћанском окружењу средњег века више видети Дагрон 2001. О владарској идеологији Немањића видети Марјановић Душанић 1997.).

„15. Тада отидоше фарисеји и на вијећању се договорише како би га ухватили у ријечи.

16. И послаше к њему ученике своје са иродовцима, говорећи: Учитељу, знамо да си истинит и путу Божијему заиста учиш и не обазиреш се ни на кога, јер не гледаш ко је ко од људи.

17. Кажу нам, дакле, шта ти мислиш: треба ли дати порез ћесару или не?

18. Разумијевши Исус лукавство њихово рече: Што ме кушате, лицемјери?

19. Покажите ми новац порезни. А они му донесоше динар.

20. И рече им: Чији је овај лик и натпис?

21. Рекоше му: Ћесарев. Тада им рече: Подајте, дакле, ћесарево ћесару, и Божије Богу.

22. И чувши задивише се, и оставивши га отидоше“ (Јеванђеље по Матеју 22.).

Рим је у императору ујединио власт врховног војног заповедника, врховни политички орган, врховни законодавни, врховну извршну власт, врховног судију и првосвештеника. Пре свега тога, император је сматран божанством. Тако конципирана власт је морала доћи у сукоб са Христом.

На суђењу Христу, Пилат је настојао да брани право императора да буде божанство. Улога императора као првосвештеника је била битна, али је тада била у другом плану. Пошто су световни владари ту могућност да буду сматрани божанством од Константина дефинитивно изгубили, сада им је преостало да пажљиво провлаче и инсистирају на својој првосвештеничкој улози.

ЗАКОНИ И ВЛАСТ

Сам Јустинијан, као последњи римски и први византијски владар, истицао је да врши власт која му је поверена од Бога и уз његову помоћ:

Imperator Justinianus . Deo auctore nostrum gubernantes imperium, quod nobis a caelesti maiestate traditum est, et bella feliciter peragimus et pacem decoramus et statum rei publicae sustentamus: et ita nostros animos ad dei omnipotentis erigimus adiutorium, ut neque armis confidamus neque nostris militibus neque bellorum ducibus vel nostro ingenio, sed omnem spem ad solam referamus summae providentiam

trinitatis: unde et mundi totius elementa processerunt et eorum dispositio in orbem terrarum producta est (Cod. Iust. 1, 17. 1., <https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/>).

Он каже да међу свим стварима не проналази ништа што је створено а да је као власт закона, која и божанске и људске ствари уређује и уклања сваку неједнакост. Наводи да се окренуо преношењу закона који датирају још од оснивања града Рима и Ромула као оснивача и као првог rex-а. Оно се протеже до данашњих времена и никаква људска природа нема способности да га схвати:

Cum itaque nihil tam studiosum in omnibus rebus invenitur quam legum auctoritas, quae et divinas et humanas res bene disponit et omnem iniquitatem expellit, repperimus autem omnem legum tramitem, qui ab urbe condita et romuleis descendit temporibus, ita esse confusum, ut in infinitum extendatur et nullius humanae naturae capacitate concludatur: primum nobis fuit studium a sacratissimis retro principibus initium sumere et eorum constitutiones emendare et viae dilucidare tradere, quatenus in unum codicem congregatae et omni supervacua similitudine et iniquissima discordia absolutae universis hominibus promptum suae sinceritatis praebeant praesidium (Cod. Iust. 1, 17. 1. 1., <https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/>).

Дакле, ни сам хришћански цар Јустинијан се не одриче првог римског краља Ромула од кога у Риму потиче могућност да кључну политичку улогу у законодавству може да носи један човек, *rex*. Јустинијан каже и да је почетак његове кодификације посвећен претходним најсветим принципсима (*primum nobis fuit studium a sacratissimis retro principibus*) с намером да се њихове конституције појасне и да служе свим људима.

Јустинијан је дао овлашћење да се користе само књиге оних старих правника који су од насјветијих принципса имали овлашћење да прописују и тумаче законе (*quibus auctoritatem conscribendarum interpretandarumque legum sacratissimi principes praeberunt*):

Iubemus igitur vobis antiquorum prudentium, quibus auctoritatem conscribendarum interpretandarumque legum sacratissimi principes praeberunt, libros ad ius Romanum pertinentes et legere et eliminare, ut ex his omnis materia colligatur, nulla secundum quod possibile est neque similitudine neque discordia derelicta, sed ex his hoc colligi, quod unum pro omnibus sufficiat. Quia autem et alii libros ad ius pertinentes scripserunt, quorum scripturae a nullis auctoribus receptae nec usitatae sunt, neque nos eorum volumina nostram inquietare dignamur sanctionem (Cod. Iust. 1, 17. 1. 4., <https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/>).

Тиме се чувао патријархални легитимитет и континуитет власти римских императора. Том приликом су називани насјветијима (*sacratissimi principes*) иако је реч о паганима и иако се то чини за време и под налогом самог Јустинијана као хришћанина. Дакле, власт је задржала логику и терминологију римског политичког живота од пре хришћанства.

Јаволен каже, а Јустинијанова комисија то задржава, да императорово добротинство које произлази из његове божанске природе треба широко тумачити:

Iavolenus libro 13 epistularum, Beneficium imperatoris, quod a divina scilicet eius indulgentia proficiscitur, quam plenissime interpretari debemus (D. 1. 4. 3., <https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/>). То на најликровитији начин потврђује да се император тешко одрицао своје власти и у духовној сфери. Где год је могао провлачио је такву идеологију и такве одредбе.

Првосвештеничка власт је уско везана за власт породичног старешине. Само је отац фамилијас имао право живота и смрти у односу на своје укућане (*ius vitae ac necis*). Од Августа то је право припадало императору као великом старешини римске политичке породице. То је подразумевало и овлашћење да протерује прекршиоце његове воље и закона. Све је то било везано искључиво за императора. Тако се и у Дигестама наводи да то право немају његови заступници:

Curatores Caesaris ius deportandi non habent, quia huius poenae constituendae ius non habent (D. 1. 19. 3. пр., <https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/>).

Дакле, заступници цара немају право да депортују било кога (да шаљу у прогонство), јер не могу да одређују такву казну.

Не могу ни дозволити било коме да се врати:

Deinde neque redire cuiquam permittere possunt idque imperatores nostri Severus et Antoninus ad libellum Hermiae rescripserunt (D. 1. 19. 2., <https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/>).

У таквој конотацији је устанак на императора малтене представљао устанак на отац фамилијаса целокупне римске политичке породице. То је био устанак на самог Ромула као архетип и Генија римске државе. Оваква схватања су у основи задржана током целе византијске историје. Власт се држи своје логике која је формирана пре хришћанства.

ВЛАСТ И ПРВОСВЕШТЕНИК

Када је у питању српска средњовековна историја онда је владар заиста био и биолошки отац будућег наследника и првосвештеника. Тако сазнајемо да архиепископ Данило није развијао култ Драгутина, брата краља Милутина. Приказивао га је као иделаног владара, али је актуелни „краљ наредио да не ваде његово тело из гроба ако се јаве знаци чуда, јер је хтео и после смрти да буде кажњен за свој грех што је устао против оца“ (Поповић 2020, 73). Дакле, онај ко се дрзне да устане против оца и актуелног првосвештеника губи могућност да буде отац наследника престола и првосвештеника. Ово је ситуација која је донекле слична ранијој. Сетимо се Вукана и његовог устанка на очеву вољу да Стефан буде наследник престола.

Чудо мироточења је део те традиције. Кроз ово чудо се „милост светости богоугодног владара шири на читаву заједницу која му је била поверена да њоме влада“ (Милојевић 2018, 71). Може се рећи да је канонизација владара у ствари својеврсна потврда оправданости његове првосвештеничке улоге.

Како на политичку сферу проширити легитимитет који има отац породице? На ово питање је римски пагански свет различито одговорио у односу на каснију државу у којој је хришћанство било од пресудног религијског значаја. Римски пагански свет је једноставно почео да посматра императора као оца политичке породице јер је реч о његовој божанској природи. Дакле, император је божанство и првосвештеник. Хришћанство не дозвољава да човек, па био то и сам император, себе прогласи за Бога. Али, су императори од Константина некако гледали да се грчевито држе улоге првосвештеника. Мада су били свесни да је у новим условима то концепцијски немогуће, трудили су се да преко председавања црквеним саборима то колико толико чине. Легитимитет првосвештеника је требао да подупре политичко првенство.

У сваком случају, из Савиног житија Светом Симеону, видимо да је истицана Немањина улога духовног оца повереног му народа. Преко тога је подупирано и његово несумњиво политичко првенство. Дакле, Немања је био нека врста првосвештеника свог народа.

О теми природе власти у држави Немањића је написано доста научних радова (вид. Гроздић 2016, 307-323). Аутор овог чланка је претходно обрађивао питање наслеђивања власти у Немањиној држави (Вујовић 2020, 111-130). Ту је питање природе власти приказано кроз неколико слојева, од којих је један оличен

у концепцији Старозаветног оца породице. Отац породице се мора поштовати и он представља породицу не само међу људима, него и према Богу.

Овом приликом је акценат стављен на својеврсну улогу владара као првосвештеника. Ради се о томе да патријархално схватање власти одговара моћним политичким господарима и да они у томе показују неке сличности иако их раздвајају векови. Власт је непоправљива у показивању извесних апсолутистичких тенденција без обзира о којем је времену реч. Све је то толико слично паганском Риму.

Немања није себе видео само као оца своје породице, већ и као оца своје политичке породице, пре свега оца властеле и бољара. То су они са којима је непосредно и стално комуницирао.

„Мир буди вама, властело моја и бољари! Мир буди и вама млађи, које вас отхраних од рођења матера ваших! Мир буди вама свима, стадо Христово духовно, које ми Бог предаде, и напасавши вас сачувах неповређене, као добар пастир душу своју полагајући за вас. Зато вас молим, држите упутство моје, оца вашег. “Бога се бојте, цара поштујте”, просвећујући цркве, да и оне вас просвете, епископе слушајући, јереје имајући у част и према монашком чину имајући смерност, да се моле за вас. А ви међу собом правду и љубав имајући, не заборављајте милостиње. И “благодат Господа нашега Исуса Христа и љубав Бога и Оца и заједница Светога Духа нека буде са свима вама. Амин“ (Свети Сава, Житије Светога Симеона Немање https://www.rastko.rs/knjizevnost/liturgicka/svsava-sabrana/svsava-sabrana_06_c.html).

Називом властела се означавао највиши друштвени слој, као и називом бољари (Ивановић 2020, 121). Овом приликом се Немања обраћа свима који су присутни на државном сабору на којем је предао власт своје сину Стефану. Обраћа се свима као отац. Обраћа се и млађима (овде се вероватно мисли на представнике друштвених слојева који су нижи од властеле и бољара, а који су били присутни на сабору) које је каже отхранио од њиховог рођења. То имплицира да им је он свима играо улогу оца, хранитеља. Не само млађима, него и властели и бољарима, јер их све моли да држе упутство њега, њиховог оца. Он је свима присутнима духовни отац, а то уједно имплицира да су му дужни и политичку послушност.

Римски цареви се никако нису могли потпуно одрећи своје првосвештеничке улоге. Видимо да је и цар Константин председавао црквеним саборима. Из овог Житија видимо да се ње ни Немања не одриче потпуно. Барем је Свети Сава подвлачи. Како другачије да

буде духовни отац, а то значи и политички отац народа којим влада?

У Византији, Ромејском царству, цар је сматран заштитником правоверног Хришћанства. То је основна мисија царства. Владари се поистовећују са старозаветним представама о Давиду и представама о члановима његове владарске лозе, па тако и у средњевековној Србији (Вујовић 2020, 114).

Хришћанство се пак обраћа нашој савести. Из Житија Светом Симеону видимо да се Свети Сава разобличава и клечи и говори о својој савести. Она је у центру његовог духовног прочишћавања. Видимо то када се обраћа своме оцу који је на самрти.

„А ја павши ничице на његове пречисте ноге, са сузама говорих:

- Многих и великих дарова насладих се од тебе, блажени господине мој, Симеоне! Заборавих све, ја јадни и неблагодетни, помешах се са несмисленом стоком и уподобих се њима, бивајући убог добрим делима, а богат страстима, пун срама, лишен слободе у Бога, осуђени од Бога, оплакани од анђела, на смех бивајући бесима, обличаван од своје савести, злим делима својим посрамљен. И пре смрти мртав сам, и пре суда сам себе осуђујем, пре бесконачне муке сам себе мучим очајањем. Због тога, припадам ка пречасним ногама твојим клањајући се, не бих ли ја, неисправљени, због твојих пречасних молитава, неко мало олакшање добио у страшни онај долазак Господа нашега Исуса Христа!“ (Свети Сава, Житије Светога Симеона Немање, https://www.rastko.rs/knjizevnost/liturgicka/svsava-sabrana/svsava-sabrana_06_c.html).

Монаси су својом скромношћу чувари и васпитачи савести друштва. Свети Сава даје пример самопокајања. Не може се рећи да политичари, па и сам Немања док је вршио власт, редовно примењују такво самопокајање. Из овог Житија и не можемо видети да је Немања такво нешто радио пред самим Сабором пред којим је предавао власт сину Стефану. Пре видимо да је наступао као отац, саветом и наредбом, а не покајањем.

Немања се брине о црквама и оставља свога сина, наследника престола, да се о њима брине и о свештенству. Зар то није у основи уога једног првосвештеника? Наравно да се таква титула не спомиње изричито, али се њене суштинске надлежности помињу као надлежности владара.

„И макар и недостојан да се наречем слуга Христов Симеон монах, благослових га сваким благословом, као што благослови Исак Јакова сина својега, да он напредује у сваком делу добром у владавини својој, и да буде добросрдан према крстијанском свету,

и да се брине за цркве и за оне који служе у њима, и да не буде никако зазоран од Творца свих и Господа“ (Свети Сава, Хиландарска повеља Симеона Немање, https://www.rastko.rs/knjizevnost/liturgicka/svsava-sabrana/svsava-sabrana_06_c.html).

Често се каже да се основна дужност властеле огледала у ратовању у корист владара (Ивановић 2020, 122.). Међутим, то је само један сегмент и свакако не основни. Основна дужност властеле је у најширој послушности према владару, а нарочито у поштовању његове улоге у очувању вере и Цркве.

„И тако, пославши, скупи своју благородну децу и све изабране своје бољаре, мале и велике, и скупивши их ка себи, поче им говорити учећи:

- Чеда моја вазљубљена и од мене отхрањена, ево знано је свима вама, како Бог својим промислом постави мене да владам над вама, и какву озлобљену земљу нашу примих у почетку, и помоћу Божјом и пресвете Владичице наше Богородице, колику моћ имађах, не облених се нити покоја дадох себи, докле све не поправих. И Божјом помоћу додадох вам у дужину и ширину, што је знано свима. А све вас, као и своју децу, отхраних, све до сада, и научих вас да се држите вере правоверне. “А многи иноплеменици устадоше на ме и опколише ме као и пчеле сат, но именом Господњим противљах им се и одолех њима”. Зато и ви, чеда моја вазљубљена, не заборавајте учења свога и правовернога закона, који сам ја установио. Јер, држећи ово, имаћете Бога као помоћника себи и пресвету Госпођу Богородицу, и моју, иако грешну, молитву. А мене сада отпустите, владара свога с миром,” да виде очи моје спасење, које је спремио пред лицем свију, светлост за откриће народима и у славу вама, пастви мојој“ (Свети Сава, Житије Светога Симеона Немање, https://www.rastko.rs/knjizevnost/liturgicka/svsava-sabrana/svsava-sabrana_06_c.html).

У овом Савином делу је за нашу тему врло важна реченица : „А све вас, као и своју децу, отхраних, све до сада, и научих вас да се држите вере правоверне“. Немања каже и да је он установио правоверни закон. Видимо да поданике посматра као што отац посматра своју децу и као што патер фамилијас као првосвештеник породичног култа схвата своју улогу чувара тог култа.

„А он, блажени старац, саветова их премудрим речима као отац да престану са ридањем и сузама; а Божјом вољом изабра благороднога и љубљенога сина Стефана Немању, зета боговенчаног кир Алексија, цара грчкога, и овога им предаде говорећи:

- Овога имајте у место мене, добри корен који је изишао из моје утробе, и овога постављам на престо Христом дароване ми владавине!“ (Свети Сава, Житије Светога Симеона Немање, https://www.rastko.rs/knjizevnost/liturgicka/svsava-sabrana/svsava-sabrana_06_c.html).

Посаветова их као отац, што значи да је то добронамеран, али и савет који се не доводи у питање. Ово је схватање које имплицира да је власт над државом аналогна власти патер фамилијаса над породицом. С тиме што је овде реч о хришћанској породици (Вујовић 2020, 120).

Треба се подсетити да је први император Август званично називан Оцем отаџбине (*Pater Patriae*).

Византија, која је Србији служила као узор и у овом погледу је била наслоњена на традицију Старог завета када је реч о схватању природе царске власти. У тој традицији отац породице игра кључну улогу.

Теодор Валсамон је био канониста који је дефинисао царско свештеничко достојанство у време Манојла Комнина и Исака II Анђела. Валсамон је био „нека врста патријарховог главног заменика“ (Дагрон 2001, 299). Он назива цара *pontifex* - ом. „Цариградски канониста зна да хришћанство нема никакав верски континуитет са паганством и никада не би поистоветио паганског свештеника са епископом само на основу назива. Међутим, цар архијереј није само хришћански цар. Он чини део оног низа владара, од Мелхиседека до Давида, од Давида до Августа и од Августа до Константина, који су свесно или несвесно имали одређену улогу у икономији спаса“ (Дагрон 2001, 313). Међутим, овом Дагроновом закључку треба додати да су чак и римски хришћански цареви континуитет своје власти везивали и за Ромула. То смо могли видети из цитираних одредби Јустинијанове кодификације. Ни Византија се није хтела одрећи римског политичког наслеђа.

Све што се дешава представља само етапу ка коначном циљу, ка крају света и судњем дану. Зато није било ни раскида са старозаветним узорима (Дагрон 2001, 313). Поред тога, помазање царева брише раније грехе и доноси апостолску и пророчку харизму (Дагрон 2001, 315).

БОЖЈА ПРОМИСАО

Свети Сава је много пажљивији у одабиру речи којима истиче очеву првосвештеничку улогу. Никако не употребљава паганску терминологију. Тако је познато да у Житију Светога Симеона Немање свога оца упоређује са Исаком (вид. Вујовић 2020, 119-126). Треба се подсетити једне друге ствари када је овај пример у питању. Наиме, Исак је, као и Аврам, пре њега, непосредно комуницирао са Богом.

„2. И јави му се Господ и рече: немој ићи у Мисир, него сједи у земљи коју ћу ти казати.

3. Сједи у тој земљи, и ја ћу бити с тобом, и благословићу те; јер ћу теби и сјемени твојему дати све ове земље, и потврдићу завету, којом сам се заклео Авраму оцу твојему“ (Прва књига Мојсијева 26).

Видели смо да Савин Немања изговара да му је Бог поверио народ на чување и владање као пастиру. Рекло би се, Бог непосредно. Наравно, нема непосредног дијалога као када је реч о Исаку и Авраму, него се помиње промисао Божја. Међутим, само поређење Немање са Исаком има велики значај који имплицира доста тога.

Овом приликом се намеће примедба да није јасно зашто Свети Сава, када је правдао очев чин којим је супротно начелу примогенитуре одредио наследника, није указао на пример када је Бог кушао Аврама. Ту је реч о томе да је воља оца за чланове породице беспоговорна, јер је Божја воља, коју отац само извршава, беспоговорна.

„2. И рече му Бог: узми сада сина својега, јединца својега милога, Исака, па иди у земљу Морију, и спали га на жртву тамо на брду гдје ћу ти казати.

3. И сјутрадан рано уставши Аврам осамари магарца својега, и узе са собом два момка и Исака сина својега; и нацијепавши дрва за жртву подиже се и пође на мјесто које му каза Бог“ (Прва књига Мојсијева 22).

Овде Бог непосредно захтева од Аврама да нешто учини. Такве непосредне Божје заповести није било када је реч о Немањиним одређивању свога наследника. Међутим, Свети Сава се можда могао позвати на Божју промисао која је управљала Немањиним поступцима, као што му је и поверила на управу народ и земљу. Овим примером би концепцијски итекако могао да ојача очеву заповест, као и заповест његових наследника, јер је у крајњој линији реч о неупитној Божјој вољи.

Оно што Свети Сава ипак не пропушта је да Немању назове другим Аврамом.

„И просто рећи: све своје имање у зајам издаде, јер постаде други Авраам странопримац, земаљски анђеол, небески човек“ (Свети Сава, Житије Светога Симеона Немање, https://www.rastko.rs/knjizevnost/liturgicka/svsava-sabrana/svsava-sabrana_06_c.html).

Бог је начинио завет са Аврамом: „18. Тај дан учини Господ зајет с Аврамом говорећи: сјемуу твојему дадох земљу ову од воде Мисирске до велике воде, воде Ефрата“ (Прва књига Мојсијева 15).

Таквог завета нема са Немањом. То Свети Сава није ни могао да тражи, али је зато конципирао улогу свога оца као улогу првосвештеника свога народа.

Непосредна Божја воља је нужна да створи Завет између Бога и изабраног народа, али је зато Божја промисао довољна да створи првосвештеника.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Вујовић Огњен, „Свети Сава и тумачење природе власти и њеног наслеђивања у Немањиној држави“, *У 800 година аутокефалности Српске Православне Цркве*, ур. Огњен Вујовић, Дејан Мирковић и Душко Челић, 2020, 111-130. Косовска Митровица: Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици.
- Гроздић Д. Борислав, „Схватање о извору и пореклу државне власти – прилог изучавању политичке философије Немањића“, *Српска политичка мисао*, 2016, 51 (1): 307-323.
- Дагрон Жилбер, *Цар и првосвештеник*, студија о византијском цезаропапизму (превео са француског Владан Тријић). Београд: Сlio, 2001.
- Ивановић Милош, „Властела у време владавине Стефана Првовенчаног“, *У Зборник Стефан Првовенчани и његово доба*, ур. Александар Раствојић, 2020, 119-137. Београд: Историјски институт Београд.
- Марјановић Душанић Смиља, *Владарска идеологија Немањића*, дипломатичка студија. Београд: Српска књижевна задруга: Свети архијерејски синод Српске православне цркве: Сlio, 1997.

- Милојевић Снежана, „Чудо непропадивости тела и мироточења светих у српској житијној књижевности“. *Philologia Mediana* 10: 2018, 65-78.
- Поповић Мирослав, *Стефан Драгутин – верска политика и култ, прилози за биографију*. Лепосавић: Институт за српску културу Приштина/Лепосавић, 2020.
- Свети Сава, *Житије Светога Симеона Немање, Сабрани списи*, књига друга (језичка верзија: Лазар Мирковић и Димитрије Богдановић, приредио Димитрије Богдановић 1986), Београд: Просвета и Српска књижевна задруга, https://www.rastko.rs/knjizevnost/liturgicka/svsava-sabrana/svsava-sabrana_06_c.html, 19.06.2022.
- Свети Сава, Хиландарска повеља Симеона Немање, *Сабрани списи*, књига друга (језичка верзија: Лазар Мирковић и Димитрије Богдановић, приредио Димитрије Богдановић 1986), Београд: Просвета и Српска књижевна задруга, https://www.rastko.rs/knjizevnost/liturgicka/svsava-sabrana/svsava-sabrana_06_c.html, 19.06.2022.

Ognjen Vujovic**NEMANJA AS A HIGH PRIEST****Resume**

It seems that Saint Sava conceived Nemanja as the High Priest of the Serbian people. It should support his absolute secular rule among his people in his country. It was supposed to trace the same role of his heirs to the throne, also. Sava's writings have Christian, ecclesiastical character and as such have specific terms, concepts and meanings. However, the Nemanja's government is still a secular category whose justification these writings served, between all. That is why we should look for a political purpose in them. Power is a category that has shown universal characteristics. Due to the victory of Christianity, the Roman emperors had to give up of the divine roles, but that is exactly why they keep the role of High Priest. Sava's Nemanja teaches us that, also. There are necessary immediate will of God to create The Old Testament between God and the chosen people, but God's providence is enough to create a High Priest.

Keywords: Nemanja as High Priest, Saint Sava, God's providence, Roman Empire.

* Овај рад је примљен 16. маја 2022. године, а прихваћен на састанку Редакције 25. јула 2022. године.